

Protocol Gewenst Gedrag ikc De Wijngaard

'Zelfkennis is het begin van alle wijsheid'

14-11-2018
ikc De Wijngaard

Inhoud

1 Inleiding	1
2 Protocol gewenst gedrag.....	4
3 Veiligheidsprotocol.....	9
4 Aanpak van pesten	12
5 Stappenplan conflictsituaties tussen leerlingen.....	18
6 Stappenplan ongewenst gedrag algemeen	19
7 Stappenplan Grensoverschrijdend gedrag	23
8 Grote time- out, schorsing en verwijdering	24
Bijlagen	28
<i>Bijlage 1: Stopmethode</i>	<i>28</i>
<i>Bijlage 2: stappenplan 'probleem oplossen'</i>	<i>28</i>
<i>Bijlage 3: Routekaart pedagogisch handelen '</i>	<i>29</i>
<i>Bijlage 4: Win-Win oplossing</i>	<i>29</i>
<i>Bijlage 5: Oeps formulier'</i>	<i>310</i>
<i>Bijlage 6: Routekaart ongewenst gedrag</i>	<i>32</i>
<i>Bijlage 7: ABC – formulier.....</i>	<i>34</i>
<i>Bijlage 8: Functionele analyse</i>	<i>29</i>

1 Inleiding

‘Onder pedagogisch klimaat verstaan we het totaal aan bewust gecreëerde en aanwezige omgevingsfactoren die inspelen op het welbevinden van het kind waardoor het zich in meer of mindere mate kan ontwikkelen (Alkema et al, 2006).’

Op Integraal Kindcentrum de Wijngaard verwachten wij dat de teamleden, leerlingen en ouder(s)/verzorger(s)¹ op een prettige manier met elkaar omgaan. Om gewenst gedrag te stimuleren, geven we het goede voorbeeld aan onze leerlingen. Het pedagogisch klimaat is een belangrijke voorwaarde voor het goed functioneren van leerkrachten en leerlingen op school. Een goed pedagogisch klimaat draagt bij aan het welbevinden van leerkrachten en leerlingen. Het leidt tot betere leerresultaten en meer werkplezier. Vertrouwen in alle genoemde partijen is daarbij van groot belang.

Om te laten zien hoe wij een veilige school vormen en om de aanpak hiervan inzichtelijk te maken, heeft IKC de Wijngaard een routekaart ontwikkeld. Hierin staat beschreven welke stappen de school neemt, op welk moment en wat er van leerkrachten, leerlingen en ouders/verzorgers wordt verwacht. Ongewenst gedrag en/of grensoverschrijdend gedrag komt helaas op iedere school voor, ook bij ons. Het is een probleem, dat wij onder ogen zien en op onze school serieus en het liefst preventief willen aanpakken. Met dit gedragsprotocol willen we alle betrokkenen² laten zien dat:

- alle leerlingen zich in hun basisschoolperiode veilig mogen voelen, zodat zij zich optimaal kunnen ontwikkelen.
- wij door elkaar te steunen en wederzijds respect te tonen, alle leerlingen in de gelegenheid stellen om met veel plezier naar school te gaan!
- we, door schoolregels en afspraken zichtbaar te maken, het mogelijk maken dat leerkrachten, leerlingen en volwassenen, als zich ongewenste situaties voordoen, elkaar aan kunnen spreken op deze regels en afspraken.

Door een kind in te schrijven op ikc De Wijngaard gaan ouders akkoord met dit protocol. Een samenvatting van dit protocol wordt opgenomen in de schoolgids en op de website komt een link naar het ‘gewenst gedrag’.

¹ Hierna genoemd ouders.

² Onder betrokkenen verstaan wij de leerkrachten, leerlingen en ouder(s)/verzorger(s).

2 Protocol gewenst gedrag

Om duidelijkheid te scheppen voor leerling, leerkrachten en ouders over wat wij onder ongewenst gedrag verstaan en welke stappen worden ondernomen bij ongewenst gedrag hebben we een protocol 'gewenst gedrag' opgesteld. Voor de leerkracht maakt dit duidelijk wat hij moet doen wanneer een leerling ongewenst gedrag vertoont. De leerling en ook de ouders weten dan welke consequenties zijn/haar gedrag heeft.

Het stappenplan geldt voor alle leerlingen en in alle school gerelateerde situaties: in het klaslokaal, in de algemene ruimten (gangen, aula, gymlokaal), op het speelplein en uitjes met de school.

Gewenst en ongewenst gedrag?

Verbaal of non-verbaal grensoverschrijdend gedrag	Fysiek grensoverschrijdend gedrag
1. Vernederen 2. Schelden/vloeken 3. Niet willen luisteren/negeren (in negatieve zin), schreeuwen. 4. Provocerend taalgebruik 5. Dreigen met weglopen 6. Seksueel getinte opmerkingen 7. Discriminerend gedrag (uitschelden om huidskleur, geloof, lichaamskenmerken).	1. Fysiek dreigend gedrag; 2. Ongewenst lichamelijk contact; 3. Seksuele intimidatie (bewuste aanrakingen op ongewenste plaatsen); 4. Spugen, laten struikelen, bijten 5. Vernieling van materiaal. 6. Weglopen 7. Weigeren zich te voegen naar de aanwijzing van de leerkracht

Omgangsregels van Kindcentrum de Wijngaard

1. We willen samen een groep zijn want dat is fijn;
2. We verschillen allemaal, dat maakt ons speciaal!
We horen er allemaal bij.
3. We gaan goed met elkaar om;
Wij praten met de 'ik' boodschap.
4. We zorgen voor elkaar!
We komen voor elkaar op.
5. We houden alles opgeruimd en schoon!
6. Ai, ai, ai,
Pesten hoort er bij ons echt niet bij!

Deze regels en de 'preventief tegen pesten regels' worden in elke groep na elke schoolvakantie met de leerlingen besproken. Deze regels hangen goed leesbaar aan de muur van het lokaal. Daarnaast hangen de omgangsregels, gevisualiseerd, in de gemeenschappelijke ruimten en de gangen van de school.

Wat doet IKC de Wijngaard preventief om gewenst gedrag te stimuleren?

- *Positief benaderen*
Leerlingen hebben behoefte aan een gezonde en positieve leeromgeving om tot goede resultaten te komen. De school acht het van cruciaal belang dat leerlingen

zich op hun gemak voelen en voldoende persoonlijke aandacht krijgen om tot een maximale ontwikkeling te komen. De school biedt hiervoor een leerlinggerichte aanpak. Leerkrachten oefenen grote invloed uit op de wijze waarop een kind zichzelf ervaart. De leerkrachten zien het positieve in een kind en benaderen deze ook positief. Door deze positieve benadering voelen kinderen zich veilig en groeit hun zelfvertrouwen. Tevens leren ze hiermee respect te hebben voor zichzelf en hun omgeving. Gedurende het schooljaar staan de positieve eigenschappen van alle leerlingen uit groep 1 t/m 8 centraal in de klas. De leerkracht organiseert activiteiten waardoor kinderen leren elkaar complimenten te maken voor positieve eigenschappen en kwaliteiten.

- *KiVa*

Op school werken wij wekelijks met 'KiVa'. KiVa is een compleet programma voor basisscholen voor het begeleiden bij het ontwikkelen van sociale competenties. Ook helpt het kinderen bewust te worden van de keuzes die het heeft en de rol binnen een groep. Het beschouwt de klas en de school als een leefgemeenschap, waarin leerlingen zich gehoord en gezien voelen, een stem krijgen en waarin leerlingen leren om samen beslissingen te nemen en conflicten op te lossen. Leerlingen voelen zich verantwoordelijk voor elkaar en voor de gemeenschap en staan open voor de verschillen tussen mensen. Elk jaar weer tekenen de leerlingen van groep 4 t/m 8 het onderstaande contract (deze printen de leerkrachten vanaf de website voor in de lijst in het lokaal):

1. We doen aardig tegen elkaar en behandelen elkaar met respect.
2. We maken er samen een fijne groep van.
3. We praten met elkaar en gebruiken daarbij ik-taal.
4. We willen dat pesten stopt.
5. We willen ook dat verborgen pesten stopt.
6. Een regel die de groep zelf bedenkt, hij moet positief opgesteld zijn.
(bijvoorbeeld; We houden er rekening mee dat pesten heel lang pijn doet.
7. We zeggen tegen pesters: Stop ermee
8. We helpen gepeste kinderen.
9. We lossen pesten als groep op.
10. We blijven ons houden aan dit KiVa contract.

Aan de hand van deze afspraken worden door de leerkracht lessen gegeven.

- *Het KiVa schoolplein*

Binnen de school wordt het programma van KiVa ook vertaald naar het schoolplein. De gedragsverwachtingen worden begin van het schooljaar en na vakanties (langer dan twee weken) in het kader van de 'Gouden Weken' besproken, daarnaast komt het regelmatig terug tijdens de lessen of wanneer daar verder behoefte aan is.

- *SCOL **Hadden we afgesproken deze niet meer te doen?***

Jaarlijks wordt twee keer de SCOL (sociale competentie observatielijst) van ieder leerling ingevuld in de groepen 1 t/m 2. De leerlingen worden dan beoordeeld op hun sociale vaardigheden. Vervolgens ontstaat een overzicht van de sterke en de zwakke kanten van de leerling en van de groep waarop de leerkracht in overleg met de IB-er zal inzetten in de begeleiding.

- *KiVa enquête*

Jaarlijks wordt twee keer de enquête KiVa ingevuld door elke leerling van de groepen 4 t/m 8. De uitslag van de enquête laat zien hoe een leerling zich binnen de groep voelt, hoe de groepssfeer is, welke rollen bepaalde kinderen pakken. Met de leerkracht van de groep, het KiVa team en de IB-er worden deze uitslagen geanalyseerd en indien nodig actie ingezet.

De groepen 1 t/m 3 laten we nog geen enquête invullen. Misschien wel in de toekomst.

- *Omgangsregels en groepsregels*

De leerkrachten bespreken in de eerste schoolweek met de leerlingen de omgangsregels en het KiVa contract. De eerste week worden alle regels behandeld. Waarom is deze regel zo belangrijk? Wat levert deze regel de groep op als we ons hieraan houden? Aan het einde van de week wordt het contract door iedereen getekend (ook door de leerkracht) en opgehangen in het klaslokaal, zodat het zichtbaar blijft voor de leerlingen. Deze regels zorgen voor duidelijkheid bij de leerlingen.

De eerste weken tot aan het invullen van de enquête worden elk onderwijsjaar de eerste 3 thema's behandeld.

- *Waarborgen van pedagogisch klimaat*

Alle betrokkenen zorgen in samenwerking (zie intentieverklaring) met elkaar voor de bewaking van een goed pedagogisch klimaat waarbij wenselijk gedrag positieve aandacht krijgt. Leerkrachten brengen leerlingen bij wie ze pedagogische zorg hebben in op een teamvergadering, zodat deze leerlingen bekend zijn bij het hele team. Hiervoor staat standaard op de agenda het punt leerlingen genoteerd.

- *Voorbeeldgedrag*

Leerkrachten (en thuis de ouder(s)/verzorger(s)) hebben een voorbeeldfunctie. Positief gedrag wordt gestimuleerd in een klimaat waar duidelijkheid heerst over de omgang met elkaar, waar verschillen worden aanvaard en waar conflicten uitgesproken worden. Agressief gedrag van leerkrachten, ouders/verzorgers en de leerlingen wordt op en nabij school niet geaccepteerd. Onder agressief gedrag verstaan wij het volgende:

- (Non) Verbale agressie: zoals beledigen, uitschelden, schreeuwen, intimideren, een dreigende houding aannemen, dreigen met fysiek geweld, treiteren en non-verbale uitingen zoals middelvinger opsteken.
- Fysieke agressie: zoals duwen, slaan, schoppen, krabben, spugen, bijten, kopstoot.
- negatieve uitlatingen via social media

Alle betrokkenen horen duidelijk stelling te nemen tegen dergelijke gedragingen.

- *Coöperatieve werkvormen uit het boekje de Gouden Weken*

Er worden verschillende coöperatieve werkvormen ingezet. Onder andere uit het boekje van de 'Gouden weken', om de samenwerking te versterken: kringgesprekken, het voorlezen of vertellen van verhalen, rollenspelen en andere spelvormen om leerlingen positief betrokken te maken bij elkaar. Coöperatieve werkvormen zijn de werkvormen die gebruikt worden bij coöperatief leren. Coöperatief leren heet ook wel samenwerkend leren. Bij coöperatief leren gaat het om de samenwerking tussen leerlingen. Dit wordt gestimuleerd door coöperatieve werkvormen, waarbij leerlingen in heterogene tweetallen of groepjes werken. De leerlingen discussiëren samen over de leerstof, ze geven elkaar uitleg en informatie en vullen elkaar aan. Zij zoeken samen naar een oplossing en helpen elkaar. Bij coöperatief leren is niet alleen de lesstof belangrijk, maar ook de samenwerking. Er is dus sprake van een cognitief en een sociaal doel. De achterliggende gedachte van coöperatief leren is dat leerlingen niet alleen leren van de interactie met de leerkracht, maar ook van de interactie met elkaar.

- *Informatieavond en KiVa*

Voor het kind is het prettig wanneer ouders en school op één lijn zitten. Het is dan ook belangrijk dat ouders op de hoogte zijn van de uitgangspunten van KiVa. Er worden per schooljaar verschillende avonden rondom KiVa georganiseerd voor ouders van kinderen in bepaalde leeftijden. We verwachten dat ouders bij deze avond aanwezig zijn indien het de leeftijd van hun kind betreft.

- *Bijeenkomsten ouders*

Uit onderzoek blijkt dat het voor de leerling goed is wanneer ouders een goed contact hebben met andere ouders en ouders een goede relatie met de school hebben. Hiervoor levert school de volgende bijdrage:

- * ter beschikking stellen van de personeelskamer en koffie/thee voor momenten voor ouders om elkaar te ontmoeten op eigen initiatief.
- * organiseren van klankbord avonden. Waarbij onderwerpen die onder ouders en school leven met elkaar worden besproken.

Voorwaarden voor de aanpak van ongewenst gedrag

- Ongewenst gedrag zoals o.a. pesten en conflicten moeten als probleem worden gezien door alle direct betrokkenen.
- Vier belangrijke stelregels:
 1. het inschakelen van een volwassene wordt niet opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroep leren we de leerlingen de "Stopmethode"³. We begeleiden de kinderen ook met het volgen van het stappenplan "probleem oplossen"⁴
 2. als je ruzie hebt of last hebt van een ander, nadat je stop hebt gezegd en je komt er daarna zelf niet uit, dan mag je hulp aan een volwassene vragen.
 3. de leerkracht stuurt intensiever op de oplossing dan op de oorzaak.
 4. wanneer een kind naar de leerkracht toekomt, wordt niet direct de oplossing aangeboden, maar wordt de leerling gecoacht in het correct zelf oplossen van de situatie.
- Als ongewenste gedragssituaties optreden, dienen leerkrachten en ouders (evt. in samenwerking met elkaar) dat te signaleren en een duidelijk stelling in nemen.
- Bij problemen rondom ongewenst gedrag zullen de leerkrachten, indien nodig, de interne begeleider en/of teamleider/directeur erbij betrekken en overleg voeren met de ouders. De inbreng van de ouders is het aanreiken van informatie, tot het geven van suggesties en het ondersteunen van de aanpak van de school.
- Samenwerken zonder bemoeienissen ([zie pagina 13](#)): School en ouders halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Ook ouders hebben de verantwoordelijkheid om een probleem bij de leerkracht aan te kaarten.
- Wanneer ongewenste situaties ondanks alle inspanningen toch weer de kop opsteken, zullen er maatregelen ondernomen moeten worden. De maatregelen naar leerlingen staan in dit protocol nader beschreven. Leerkrachten dienen professioneel te werken en te handelen. Bij overtreding van de omgangsregels worden de teamleden aangesproken op hun verantwoordelijkheden in relatie tot hun taak en/of functie.

Ouders, die de omgangsregels (o.a. door fysiek en/of verbaal geweld) overtreden in en nabij de school, worden hierop aangesproken. Indien de communicatie met de ouders niet meer open, opbouwend en constructief kan plaatsvinden, wordt de communicatie gestaakt (afkoel periode) en uitgesteld tot een later moment. Dit moment dient niet al te lang te duren, omdat het kind hier last van zal ondervinden.

³ Zie bijlage 1

⁴ Zie bijlage 2

Rol van de leerkracht

- Leerkrachten kunnen het proces binnen een groep positief beïnvloeden door bewust te handelen en te begeleiden;
- Leerkrachten geven altijd een terugblik, komen terug op hoe iets is gegaan bijv. Vind je dat het conflict goed is opgelost? Denk je dat het beter zou kunnen? Wat had je liever anders gedaan? Waar ben je in deze situatie trots op?
- Leerkrachten proberen leerlingen te betrappen op goed gedrag, op zoek naar het positieve;
- Leerkrachten richten zich niet op het kind, maar op het ongewenst gedrag;
- Leerkrachten registreren afspraken, voorvallen, escalaties, incidenten e.d. met datum en jaartal in parnassys/leeruniek bij het kind. In leeruniek staan de afspraken en interventies die op dat moment toegepast worden. In parnassys staan de voorvallen, escalaties, e.d.

3 Veiligheidsprotocol

Pesten is een subtype van agressief gedrag, waarbij één of meerdere individuen bij herhaling een betrekkelijk machteloze ander aanvalt, vernedert, en/of buitensluit. Bij pesten is de macht ongelijk verdeeld (Salmivalli, 2010).

In dit hoofdstuk wordt beschreven wat ikc De Wijngaard doet om pesten te voorkomen en op te lossen.

Belang van een protocol voor sociale veiligheid

Ieder kind heeft recht op een fijne schooltijd. Met behulp van dit protocol laten we zien hoe we er samen een fijne school van maken voor iedereen. Alle regels en afspraken die de school hierover heeft, is terug te vinden in dit protocol.

Uitgangspunten

- Op onze school mag iedereen zijn wie hij/zij is. Iedereen is uniek en daarom accepteren wij verschillen.
- Wij geloven in de kracht van de groep. Pesten is een groepsproces en pesten wordt bij ons daarom in de groep opgelost.
- Wij leren onszelf en elkaar met de verschillen om te gaan in plaats van ze te ontwijken.

Preventie

Voor de sociaal-emotionele ontwikkeling hanteren wij KiVa. Dit is een schoolbreed programma gericht op positieve groepsvorming en het verbeteren van de sociale veiligheid. Gedurende het schooljaar behandelen we 10 thema's. De thema's gaan over positieve groepsvorming en het voorkomen van pesten. Kinderen krijgen meer inzicht in wat pesten is en wat zij er tegen kunnen doen.

Door het aanbieden van de KiVa lessen wordt een veilige sfeer bevorderd en pesten tegengegaan.

De school zorgt voor toezicht in de klas, op het schoolplein en tijdens de pauzes. De leerkracht bespreekt de gedragsregels met de kinderen. Er wordt ook met de leerlingen besproken wat gewenst en ongewenst gedrag is en wat de gevolgen kunnen zijn bij gewenst gedrag en wat bij ongewenst gedrag.

Ouders krijgen via de website, de ouderbrochure, schoolgids en ouderavonden informatie over de aanpak van pesten en de routekaart. Daarbij staat vermeld hoe ouders kunnen handelen als gepest wordt.

Zichtbare vormen van pesten:

- fysiek pesten
- verbaal pesten

Onzichtbare vormen van pesten:

- relationeel pesten
- cyberpesten

Leerlingvolgsysteem

Wij gebruiken de KiVa-monitor om zicht te krijgen op de sociale veiligheid in de groep en de sociaal-emotionele ontwikkeling van de kinderen. In oktober en mei van elk onderwijsjaar is er een meting. Onze leerlingen vullen dan een vragenlijst in. Aan de hand van de vragenlijst wordt een rapport gemaakt dat een beeld geeft van het klimaat in de groep. Indien nodig, worden op basis van deze informatie interventies ingezet ter verbetering van de groepssfeer. Op basis van deze informatie ondernemen wij, mocht het nodig zijn, gerichte acties om te zorgen voor een fijnere sfeer.

Begripsomschrijving

Wat is pesten?

Pesten is het herhaaldelijk en opzettelijk kwetsen van iemand die zich niet goed kan verdedigen. Met **herhaaldelijk** wordt bedoeld, dat het kind steeds het mikpunt van gemene en kwetsende opmerkingen of handelingen is. **Opzettelijk** betekent, dat iemand bewust verdriet is aangedaan. Naast deze kenmerken is er bij pesten sprake van een **machtsverschil**. Pesters zijn sterker dan slachtoffers. Daardoor kunnen slachtoffers zich niet goed verdedigen.

Er zijn verschillende vormen van pesten. Wij onderscheiden

- Fysiek: slaan, duwen, schoppen;
- Materieel: het kapot maken of afpakken van iemands eigendommen;
- Verbaal: uitschelden, steeds opnieuw vervelende opmerkingen maken;
- Relationeel: buitensluiten, leugens of geruchten verspreiden;
- Digitaal pesten: alle vormen van pesten die online plaatsvinden, zoals op Instagram, WhatsApp, Snapchatt, etc.

Rolverdeling bij pesten

In een pestsituatie heeft elk kind een bepaalde rol. De rol geeft aan hoe de kinderen zich op dat moment gedragen. Bij het gebruik van deze rollen is het belangrijk om te weten dat kinderen niet een bepaalde rol hebben, maar zich gedragen op een manier die bij een bepaalde rol past. Welke rol een kind aanneemt, kan ook verschillen per situatie. De verschillende rollen die wij onderscheiden bij pesten zijn:

- Pester: initiatiefnemer van het pesten;
- Assistent: doet actief mee met de pester, maar speelt geen hoofdrol in het pesten;
- Versterker: doet niet direct mee met het pesten, maar geeft de pester positieve feedback door toe te kijken of te lachen om het pesten;
- Slachtoffer: het gepeste kind;
- Verdediger: steunt en komt op voor het slachtoffer;
- Buitenstaander: weet van het pesten af, maar grijpt niet in.

Als er gepest wordt op school zijn alle partijen kwetsbaar: de pester, de gepeste leerling en de omstanders. Het pesten is een uiting van onmacht.

- De pester pest om status binnen de groep te krijgen of hij weet niet hoe hij/zij op een positieve manier vriendschap kan krijgen.
- De gepeste leerling weet niet hoe hij/zij zich weerbaar kan opstellen. Hij/zij is vaak eenzaam in de groep.
- De omstanders houden zich afzijdig. Ze lopen mee met de pester uit angst om zelf gepest te worden of weten niet wat zij kunnen doen om het pesten te stoppen.

De pester, gepeste en de 'zwijgende omstanders' zijn samen een verkeerd systeem. De pester, gepeste en de 'zwijgende omstanders' kunnen niet als enige uit hun rol stappen. Zij houden elkaars gedrag in stand. Het pesten kan opgelost worden door de **complete groep** in te schakelen.

De school is van mening en ziet in de praktijk dat wanneer de groepssfeer goed is, het pesten op school afneemt. Daarvoor is het belangrijk om te weten welke definitie er op school gehanteerd wordt voor pesten:

- het negatieve gedrag gebeurt bewust en stelselmatig;
- er is sprake van ongelijkheid (in macht, kracht of sociale status);
- het slachtoffer kan zich meestal niet verdedigen.

Signalen

Het is niet makkelijk om pesten vroegtijdig te signaleren. Onderstaande signalen kunnen erop duiden dat een kind pest of gepest wordt, maar dat hoeft niet. Mocht er sprake zijn van één van de onderstaande gedragsveranderingen is het belangrijk alert te zijn. Het is voor ouders erg belangrijk kennis te nemen van onderstaande signalen. Veel signalen zijn namelijk vooral in de thuissituatie zichtbaar.

Pesten gebeurt bijna altijd buiten zicht van de leerkracht. Het melden van pesten is daarom heel belangrijk: zonder pesten te melden bij de leerkracht kan deze niets doen. Leerlingen, ouders en leerkrachten melden signalen van pesten bij de leerkracht van de desbetreffende groep. Wanneer een leerling of ouders het gevoel hebben niet voldoende gehoord te worden kunnen ze hun zorg ook uitspreken bij het KiVa team of de IB-er.

Signalen die erop kunnen wijzen dat een kind gepest wordt.

Het kind:

- is bang om naar school te gaan of wijkt af van de normale (fiets)route;
- vraagt steeds of het met de auto naar school gebracht kan worden;
- wil om onduidelijke redenen thuis blijven;
- klaagt (vaak) 's ochtends, wanneer hij of zij naar school moet, dat hij of zij ziek is;
- komt thuis van school met vieze of kapotte kleren of rugzak;
- raakt steeds spullen kwijt;
- raakt vaak zakgeld kwijt, vraagt vaak om geld of steelt het (om aan de pester te geven);
- trekt zich terug, is stil en lijkt zijn of haar zelfvertrouwen kwijt te zijn;
- is angstig en gespannen;
- is zijn of haar eetlust kwijt en zegt dat het eten niet smaakt;
- heeft nachtmerries of huilt zichzelf in slaap;
- heeft onverklaarbare blauwe plekken of verwondingen;
- is chagrijnig, snel boos of lastig;
- is vaak alleen en brengt geen vriendjes meer mee naar huis;
- weigert te vertellen wat er aan de hand is of geeft ongeloofwaardige verklaringen voor zijn of haar gedragsverandering.

Signalen die erop kunnen wijzen dat een (uw) kind pest.

Het kind:

- doet op een overdreven manier stoer;
- is tegendraads en opstandig;
- kan zich niet inleven in de gevoelens van een ander;
- roddelt of verspreidt vervelende geruchten;
- is agressief;
- heeft slechte schoolprestaties

Cyberpesten

Tijdens informatieavonden adviseren wij ouders regelmatig op de accounts van hun kind te kijken. Niet om te controleren, maar om te kijken of daar dingen gebeuren waarbij het kind begeleiding bij nodig heeft. Net als in het echte leven heeft het kind ook op sociaal media het nodig om te leren hoe het gedrag daar plaats zou moeten vinden. Op school geven we preventief les hierover.

Het gedrag via social media valt vooral onder de verantwoordelijkheid van de ouder.

Wat kan de ouder doen?

- Adviseer uw kind om bij vervelende berichtjes richting eigen kind of andere kinderen dit altijd met u te bespreken. Wordt niet boos. Ook wanneer het richting een ander kind gaat, zal het kind er last van hebben. Bespreek met het kind wat er gebeurt, wat is het gevolg, wat zou een

oplossing zijn, zou het kind willen reageren. Waarom wel of niet? Welke stappen kunnen nu het beste gezet worden? Is daar hulp bij nodig? Van wie en hoe wordt dat gevraagd?

- Leer uw kind dat alles wat online komt te staan weer te vinden is. Ook als het verwijderd is.
- Bespreek met uw kind het gebruik van scheldwoorden via social media.
- Bespreek hoe het is als anderen via social media emoties uiten. Is het handig om hierin mee te gaan?
- Bespreek wat het verschil tussen vrienden 'live' en vrienden op social media is. Leer uw kind dat het niet zomaar afspraakjes moet maken met vrienden die ze via social media kennen.
- Uit onderzoek blijkt dat kinderen sociale druk ervaren door het op de hoogte willen zijn van wat er op social media afspeelt en het aantal likes dat het krijgt. Bespreek met uw kind in hoeverre het belangrijk is om waarde te hechten aan het aantal 'likes' dat je krijgt. Wat zeggen 'likes' over het echte leven..
- Leer uw kind keuzes te maken in de frequentie dat het op sociaal media kijkt. Leer uw kind om te gaan met het missen van informatie via social media en [wees hier als ouder een voorbeeld in voor uw kind](#).
- Bespreek met uw kind dat het via een spel beter niet naar een aparte ruimte kan gaan waar niemand toezicht heeft op het chatgesprek. Regelmatig wordt daar gebruik van gemaakt om het vertrouwen van het kind te winnen.
- Als blijkt dat uw kind negatieve berichten krijgt en dit blijft voortduren, is het raadzaam om contact op te nemen met de leerkracht.
- Wanneer uw kind vervelende berichtjes ontvangt, kunnen deze altijd opgeslagen worden. Op die manier kan de ouder/het kind het ook aan de leerkracht laten zien.

De school geeft regelmatig een ouderavond over het gebruik van social media door jongeren. De positieve kanten en de gevaren worden tijdens deze avond onder de loep genomen. School beveelt deze avond van harte aan. Zeker in het jaar waarin uw kind voor het eerst een mobiel gaat gebruiken wordt het door ouders als zinvol ervaren.

In het kader van de privacywet mogen er ongevraagd geen foto's of filmpjes van anderen gemaakt worden. Ook leerlingen dienen volgens de wet hiervoor toestemming te hebben van de betrokkenen. Voor het plaatsen van foto's of filmpjes waar iemand op staat, is volgens deze wet, apart toestemming voor nodig. Als dit wel gebeurd kunt u dit bij de betreffende [ouders aangeven en bespreekbaar maken](#).

Wat te doen bij publicatie van beledigende teksten of foto's van uw kind zonder dat het daar toestemming voor heeft gegeven?

- School is heel kritisch in wat ze plaatsen en of ouders/verzorgers toestemming hebben gegeven. Mocht er toch iets geplaatst worden waar ouders/verzorgers en/of de leerling het niet mee eens is, neem dan contact op met de leerkracht of de directie. De tekst/foto zal direct worden verwijderd
- Als leerlingen of ouders iets plaatsen, kunt u screenshots maken en de berichten opslaan. Ouders/verzorgers bepalen of het kind hier ook last van heeft op school en/of het een dusdanige vorm heeft dat de leerkracht(en) ingelicht dient(en) te worden. Samen met de leerkracht(en) worden vervolgstappen besproken. De leerkracht(en) stelt het KiVa team, IB en MT op de hoogte.
- als het pesten zeer ernstige vormen aanneemt, dienen ouders contact op te nemen met de politie.

4 Aanpak van pesten

IKC De Wijngaard streeft naar een veilig sociaal klimaat door pesten te voorkomen (preventief) en tegen pesten op te treden als het zich toch voordoet (curatief).

Preventief

KiVa-lessen

Wij streven er naar om, in elke groep, één keer in de twee weken een KiVa-les te geven. Deze lessen zijn gericht op het preventief werken aan groepsvorming en het bieden van een veilige leeromgeving. De lessen zullen de ontwikkeling van sociale vaardigheden van kinderen stimuleren die ze nodig hebben om een groepsnorm tegen pesten te kunnen creëren. De lessen uit het KiVa-programma zijn onderverdeeld in tien thema's. Zoals 'gevoelens', 'iedereen is uniek' en 'herken pesten'. We laten tijdens elk schooljaar alle thema's terug komen, zodat alle onderwerpen, die kunnen bijdragen aan een positief pedagogisch klimaat, aan bod zijn gekomen.

Omgangsregels

Op onze school heeft elke groep een KiVa-contract opgesteld. Voor de groepen 1 tot en met 4 gaat het om de volgende omgangsregels:

- We willen samen een groep zijn want dat is fijn;
- We horen er allemaal bij: ik, hij en ook jij;
- We verschillen allemaal, dat maakt ons speciaal;
- We gaan goed met elkaar om;
- We helpen elkaar;
- We komen voor elkaar op.

Voor de groepen 5 tot en met 8 gaat het om de volgende omgangsregels:

- We doen aardig tegen elkaar en behandelen elkaar met respect.
- We maken er samen een fijne groep van.
- We praten met elkaar en gebruiken daarbij ik-taal.
- We willen dat pesten stopt.
- We willen ook dat verborgen pesten stopt.
- Een regel die de groep zelf bedenkt, hij moet positief opgesteld zijn.
(bijvoorbeeld; We houden er rekening mee dat pesten heel lang pijn doet.
- We zeggen tegen pesters: Stop ermee
- We helpen gepeste kinderen.
- We lossen pesten als groep op.
- We blijven ons houden aan dit KiVa contract.

Het KiVa-contract is door alle leerlingen ondertekend en hangt in elke klas. Er wordt regelmatig verwezen naar de regels. In situaties waarin het nodig is, wordt het contract erbij gepakt.

Groepsgesprekken

In elke (bovenbouw)groep van ikcDe Wijngaard vindt elke week een preventief groepsgesprek plaats. Tijdens deze gesprekken wordt de sfeer in de klas besproken. Wij streven er naar de leerlingen zelf verantwoordelijk te maken voor de sfeer in de groep. Tijdens de groepsgesprekken proberen we te zorgen dat leerlingen zelf met oplossingen en ideeën komen.

Contact met ouders

Contact met ouders vinden wij belangrijk. We houden hen daarom regelmatig op de hoogte van de groeps sfeer in de klas, ook als deze goed is! Door middel van de nieuwsbrief weten ouders wat er speelt op school. Gedurende het schooljaar ontvangen zij daarnaast tips om met hun kind te praten over hoe het gaat op school. Aanvullende informatie over pesten en tips voor thuis kunnen ouders ook

vinden in de online KiVa-oudergids. We stimuleren ouders contact met ons op te nemen, mochten zij zich zorgen maken over hun eigen kind of een ander kind op school.

Curatief

Signalering

De curatieve aanpak begint bij de signalering. Grensoverschrijdend gedrag bestaat niet alleen uit pesten. Kinderen kunnen ook ruzie maken of in een conflict terecht komen. Daarnaast is het ook mogelijk dat kinderen elkaar plagen of dat er sprake is van een misverstand. Op basis van onze definitie van pesten bekijken wij elke situatie vanuit het volgende perspectief:

- Gebeurt het met opzet (intentioneel)?
- Kan het 'slachtoffer' zich verdedigen (machtsverschil)?
- Hoe "erg" (intens) wordt het ervaren?
- Gebeurt het steeds opnieuw (stelselmatig)?

Belangrijke afspraken

- Een belangrijke stelregel is dat het inschakelen van de leerkracht niet wordt opgevat als klikken. Vanaf de kleutergroep brengen we kinderen dit al bij: "Je mag niet klikken, maar.....als je wordt gepest of als je ruzie hebt met een ander en je komt er zelf niet uit, dan mag je hulp aan de leerkracht vragen. Dit wordt niet gezien als klikken." Deze regel geldt ook voor de ouders van alle leerlingen.
- Een tweede stelregel is dat een 'zwijgende omstander' ook de verantwoordelijkheid heeft om het pestprobleem bij de leerkracht aan te kaarten of voor zijn/haar klasgenoot op te komen. Alle leerlingen zijn immers verantwoordelijk voor een goede sfeer in de groep.
- Samenwerken zonder bemoeienissen: School en ouders halen voordeel uit een goede samenwerking en communicatie. Dit neemt niet weg dat iedere partij moet waken over haar eigen grenzen. Het is bijvoorbeeld niet wenselijk dat ouders naar school komen om eigenhandig een probleem voor hun kind op te komen lossen. Wel kunnen ouders op school samen met de leerkracht en hun kind naar een oplossing zoeken. Daarbij worden afspraken gemaakt voor op school en thuis.

Actie bij melding van pesten

Wanneer een leerling zich niet prettig voelt binnen een groep zal de leerkracht met de leerling analyseren of het incidenteel of structureel is. Als het incidenteel is, vindt er een gesprek plaats tussen de pester en de gepeste. Hierbij wordt gekeken naar de toekomst en wordt met een ik-boodschap gesproken. Dit gesprek wordt bij alle betrokkenen vastgelegd in het leerling-dossier in Parnassys. In leeruniek wordt een kleine notitie geplaatst als 'wordt begeleidt bij het omgaan met pestgedrag' of 'wordt begeleid bij het niet tonen van pestgedrag'.

Wanneer het structureel is, wordt het KiVa team op de hoogte gebracht.

KiVa-team

Het KiVa-team is een werkgroep die samen met de groepsleerkracht verantwoordelijk is voor het onderzoeken en oplossen van pestsituaties. Leden van het KiVa-team weten, door middel van een extra training, hoe ze om moeten gaan met pestsituaties. Bij gerichte acties om pestproblemen op te lossen, wordt dan ook vaak een lid van het KiVa-team ingeschakeld. Zijn er problemen en is de groeps sfeer niet veilig, dan wordt altijd het KiVa-team benaderd.

KiVa stappenplan voor leerkrachten

De leerling komt met een probleem of de leerkracht constateert een probleem.

De leerkracht probeert samen met de leerling het probleem op te lossen in de eigen groep.

Is het probleem opgelost dan is het klaar en hoeft er geen actie ondernomen te worden. Lukt het niet om het als leerkracht op te lossen wordt het KiVa-team ingeschakeld.

Het probleem wordt besproken met de leerkracht en het KiVa-team.

Vanuit het KiVa-team worden tips gegeven zodat de leerkracht hiermee kan oefenen of er wordt besloten een steungroep op te starten.

Als er een steungroep wordt opgestart wordt de directie door het KiVa-team ingelicht dat er een steungroep wordt gevormd.

Er worden gesprekken gevoerd door het KiVa-team met de leerling en de steungroep.

Is de steungroep een succes dan kan hij worden afgerond. Het KiVa-team en de leerkracht houden elkaar op de hoogte. Blijkt de steungroep niet te werken wordt de herstel aanpak gehanteerd.

Het KiVa-team heeft een individueel gesprek met de pester.

Werkt de oplossing dan kan het worden afgesloten. Werkt het niet worden Ouders, directie en leerkracht ingeschakeld voor een gesprek op school met de pester.

Interventies voor de leerkracht om in de groep in te zetten.

De leerkracht hanteert de stappen van de routekaart pedagogisch handelen⁵

Groepsgesprekken

Als zich daadwerkelijk (pest)problemen voordoen, kan dit in de groep worden besproken. De leerkracht schat in of de groepssfeer veilig genoeg is om een gezamenlijk gesprek te houden. Niet alle problemen kunnen in de groep worden besproken. Een groepsgesprek over pesten vindt alleen plaats wanneer het pestslachtoffer daarmee instemt.

Groepsgesprekken voeren waarbij wordt aangegeven dat er iets niet goed gaat binnen de groep. De groepssfeer is niet goed. We zijn met elkaar verantwoordelijk voor elkaar en de sfeer binnen een groep. Met de groep wordt geanalyseerd hoe komt dit? Zouden we dit moeten willen veranderen? Waarom? Hoe kunnen we dit veranderen?

Dit gesprek verloopt in fasen:

- De ik-boodschap
De leerkracht geeft door middel van een heel duidelijke ik-boodschap te kennen, dat er in de klas een probleem is dat hij niet alleen kan oplossen, maar dat wel opgelost moet worden. Daarbij noemt hij heel duidelijk de probleemsituatie en vraagt de leerlingen oplossingen te geven.
- Het verzamelen van oplossingen
De leerlingen geven allerlei oplossingen voor aanpak. Soms lukt dat niet direct. Als de leerkracht laat merken dat het hem ernst is door de leerlingen wat meer tijd te geven oplossingen aan te dragen, zullen ze in die periode de gepeste leerling wat meer met rust laten.

⁵ zie bijlage 3

In deze fase mag nog niet gereageerd worden op de oplossingen. Na verloop van tijd komt een aantal oplossingen, meestal van de leerlingen uit de zwijgende middengroep.

- Het evalueren van oplossingen
Alle oplossingen die nadelig zijn voor de gepeste leerling of voor de pester worden geschrapt. Op die manier geeft de leerkracht aan dat hij geen partij kiest, maar aan alle leerlingen veiligheid wil bieden.
- Het concretiseren van de oplossingen
Voor iedereen moet duidelijk zijn hoe de geselecteerde oplossingen uitgevoerd gaan worden. Wie doet wat wanneer en hoe? Zet dit op papier en hang het aan de wand. Vertel de kinderen dat deze oplossingen dagelijks geëvalueerd gaan worden in een klassengesprek.

Steungroepaanpak

Wanneer groeps gesprekken niet voldoende resultaat leveren, kan de leerkracht een melding doen bij het KiVa team. Het KiVa team onderzoekt of een steungroep zou kunnen helpen.

De steungroep bestaat uit een aantal kinderen uit de klas. Deze kinderen wordt gevraagd of zij kunnen helpen bij het oplossen van het probleem. In de steungroep zit ook altijd de pester. De pester wordt niet als schuldige aangewezen. De focus van de steungroepaanpak ligt op het feit dat pesten een groepsproces is, dat we samen willen oplossen. Voordat de steungroep wordt ingezet, wordt dit eerst besproken met het pestslachtoffer zelf.

Herstelaanpak

Als het pesten ondanks de gemaakte afspraken toch doorgaat, wordt de herstelaanpak ingezet. De leerkracht en een KiVa-team lid gaan een gesprek aan met de pestende leerling. Daarnaast wordt er een herstelplan opgesteld. Het herstelplan wordt altijd ondertekend door het betreffende kind en de ouders van het kind.

Inlichten ouders

De ouders van de gepeste leerling worden ingelicht op het moment dat de school besluit de steungroepaanpak toe te passen. Zoals eerder beschreven wordt er bij de steungroepaanpak geen schuldige aangewezen. Ouders worden ingelicht dat hun kind pest op het moment dat de herstelaanpak wordt ingezet. Mochten kinderen zich vervolgens niet aan de gemaakte afspraken houden, dan worden ouders uitgenodigd voor een gesprek op school.

Ouders

Wat kunt u, als ouder doen, als je kind gepest wordt?

- Bespreek het met de leerkracht.
- Bekijk met uw kind filmpjes over pesten en lees boeken over pesten.
- Geef uw kind veel complimenten, help het zijn zelfrespect terug te krijgen.
- Stimuleer uw kind in iets waar het in uit kan blinken: een sport, muziekinstrument bespelen, een hobby. Dat helpt het zelfrespect te verhogen en maakt het kind minder kwetsbaar.
- Bespreek casussen waarbij uw kind zelf vertelt hoe alle personen in de casus zich voelen, waar het door komt en hoe hij/zij zou willen dat iedereen zich zou voelen. Hoe kan dat bereikt worden? Het geeft zelfvertrouwen als uw kind het gevoel heeft zelf te kunnen benoemen wat gewenst is en zich een doel kan stellen.
- Blijf in gesprek met uw kind. Geef (als uw kind zelf niet kan verwoorden welk gedrag hij/zij het beste kan tonen) adviezen om een eind aan het pesten te maken. Laat de keuze voor wat uw kind met de adviezen doet bij uw kind liggen. Dit stimuleert het zelfvertrouwen.
- Steun je kind in het idee dat er een eind aan komt: het blijft niet altijd zo.
- Laat uw kind opschrijven wat het heeft meegemaakt.
- Kijk mee op de sociale media.
- Vraag, met de leerkracht, hulp aan de intern begeleider.

Wat kun je thuis doen als je kind pest?

- Neem het probleem serieus.
- Raak niet in paniek: elk kind loopt kan pester te worden.
- Probeer achter de mogelijke oorzaak van pesten te komen.
- Maak uw kind gevoelig voor wat het anderen aandoet. Stimuleer het inlevingsvermogen. Bespreek casussen waarbij uw kind zelf vertelt hoe alle personen in de casus zich voelen, waar het door komt en hoe hij/zij zou willen dat iedereen zich zou voelen. Hoe kan dat bereikt worden?
- Besteed aandacht aan uw kind.
- Kijk mee op de sociale media.
- Stimuleer uw kind in iets waar het in uit kan blinken: een sport, muziekinstrument bespelen, een hobby. Op die manier hoeft het kind niet langer door pesten respect af te dwingen.
- Vraag, met de leerkracht, hulp aan de intern begeleider.

Wat kun je thuis doen als in de klas van je kind gepest wordt, waarbij je kind bij de zwijgende meerderheid hoort:

Alle ouders kunnen een bijdrage leveren aan het voorkomen en bestrijden van pesten, ook ouders van leerlingen zonder pestprobleem. Ook leerlingen die niet direct betrokken zijn bij pesten kunnen hinder ondervinden van de situatie.

Enkele aandachtspunten:

- Neem het pestprobleem serieus.
- Bespreek met uw kind zijn of haar rol bij het pesten.
- Zoek samen met uw kind naar mogelijkheden om iets aan het pesten te doen.
- Moedig uw kind aan te zeggen wat het wel en niet wil. Leer uw kind samen overleggen en onderhandelen over oplossingen.
- Leer uw kind om hulp te vragen aan u, de leerkracht of aan anderen die het vertrouwt. Dat betekent niet dat u de problemen van uw kind moet oplossen, wel dat u het steunt bij het vinden van eigen oplossingen.

Het KiVa team, de intern begeleider en teamleider

Het KiVa team analyseert met de intern begeleider en teamleider de situatie op leerkracht-, groeps- en leerlingniveau en begeleidt kinderen, ouders en leerkracht om het probleem op te lossen.

Directeur

Wanneer het pesten ondanks bovenstaande stappen niet stopt, kan de directie besluiten bij leerlingen stappen te nemen voor ongewenst gedrag.

Externe hulp

Wanneer blijkt dat de curatieve aanpak niet werkt, is er mogelijk meer aan de hand dan alleen pesten. Op dat moment is er aanvullende hulp nodig om de problemen op te lossen. Er kan gekozen worden voor een bredere zorgaanpak. De intern begeleider neemt, mocht dat nodig zijn, contact op met een externe partij (bijvoorbeeld het Centrum voor Jeugd en Gezin).

Wanneer dit alles niet afdoende helpt, zullen de stappenplannen van hoofdstuk 5, 6 of 7 in werking treden.

5 Stappenplan conflictsituaties tussen leerlingen

Dit stappenplan treedt in werking bij situaties waarin het pestgedrag niet stopt nadat alle stappen van het veiligheidsprotocol zijn doorlopen.

Bij het aanspreken van de leerlingen hanteren wij de stappen die voortvloeien uit de KiVa methode, een directe aanpak van conflictsituaties. De leerlingen worden aangesproken op hun gedrag, niet op hun persoon zijn. Je zegt tegen een leerling niet 'Jij bent vervelend!', maar 'Jij doet nu vervelend tegen de ander!' of 'Je gedrag zorgt ervoor dat anderen worden belemmerd bij het leren' of 'Door jouw gedrag word ik belemmerd in het lesgeven.' De relatie blijft hierdoor in stand en zo geef je de mogelijkheid aan de leerling om een fout te herstellen en gedrag te veranderen. Het is goed om meer non-verbaal te corrigeren of 1 op1 de correctie aan te geven.

Stappen bij conflictsituaties	
Stap 1	Probeer er eerst zelf (leerling) (en samen) uit te komen. • Door 'Stop hou op' te zeggen met een gestrekte arm en een grote hand. • Door af te koelen op een, met de leerkracht, afgesproken plek. • Door de situatie uit te praten.
Stap 2	Op het moment dat één van de leerlingen er niet uitkomt, heeft deze het recht en de plicht het conflict aan de leerkracht voor te leggen. De leerkracht brengt de partijen bij elkaar voor een verhelderend gesprek en probeert samen met hen de conflictsituatie op te lossen. Hierbij gaan we uit van de "win-winsituatie" ⁶ . De leerkracht geeft aan dat bij herhaling van dit ongewenste gedrag tussen dezelfde leerlingen dit consequenties heeft. De leerkracht zal hierbij direct de consequenties aankondigen. Dit zorgt voor duidelijkheid en voorspelbaarheid bij de leerling. Fase: bewustwording. De leerling mede-eigenaar maken van de maatregel. Hoe los jij het op?
Stap 3	Bij herhaaldelijke conflicten (in dit geval noemen we het pestgedrag) neemt de leerkracht duidelijk stelling en intensificeert de frequentie van groepsgesprekken in overleg met de leerling die gepest wordt. Iedereen in de groep is verantwoordelijk, van iedereen wordt een actieve inbreng verwacht. Ook wordt er een notie gemaakt in Parnassys en heel kort een opmerking in leeruniek.
Stap 4	Bij de derde melding schakelt de leerkracht het KiVa team in. Het KiVa team bespreekt welke interventie nodig is. Het zou kunnen dat een steungroep wordt gevormd. Daarvoor dienen de formulieren, behorende bij de KiVa handleiding, te worden ingevuld. Zie de handleiding van KiVa voor de beschrijving van de werking van een steungroep.
Stap 5	Herstelaanpak. Het gedrag blijft toch voortduren. Een gesprek met de ouders van de pester. Er worden duidelijke afspraken gemaakt en er wordt een vervolgspraak gemaakt. Voor dit gesprek nodigt de leerkracht de intern begeleider uit om aan te sluiten bij het gesprek. Wanneer het gedrag zich weer voordoet, treedt het stappenplan ongewenst gedrag in werking. Een gesprek met de ouders van het benadeelde kind volgt. Er worden duidelijke afspraken gemaakt en er wordt een vervolgspraak gemaakt. Voor dit gesprek nodigt de leerkracht de intern begeleider uit om aan te sluiten bij het gesprek.
Stap 6	Directeur zal gesprek met ouders hebben. Stappenplan 'ongewenst gedrag' treedt in zijn werking.

⁶ zie bijlage 4

6 Stappenplan ongewenst gedrag algemeen

Dit stappenplan treedt in werking bij situaties waarbij een leerling storend gedrag vertoont voor de groep. Zie hoofdstuk 1.

Het doel van het ingrijpen bij incidenten is ongewenst gedrag direct te doen stoppen en grensoverschrijdend gedrag te doen voorkomen. In situaties waarin ongewenst gedrag toch wordt gesignaleerd, wordt het volgende stappenplan gehanteerd en in gang gezet door de leerkracht die het gedrag signaleert. Dit kan dus de eigen leerkracht of een personeelslid zijn. Voorbeelden van ongewenst gedrag zijn: herhaaldelijk niet reageren op correcties van de leerkracht, niet willen luisteren of agressief gedrag vertonen tegenover medeleerlingen en leerkracht. In de inleiding van dit protocol is ongewenst gedrag op ikc De Wijngaard beschreven.

Het doel van onderstaande aanpak is dat kinderen leren van hun vergissingen. Als een leerling zich niet aan de regels houdt, waarschuwt de leerkracht de leerling. De leerkracht benoemt het gedrag dat de leerling wel moet laten zien. Elk kind heeft grenzen nodig. Ook kinderen met een diagnose.

Bij het gebruik van het stappenplan wordt rekening gehouden met:

- leeftijd en emotionele ontwikkeling van de leerling,
- welke vorm (en mate) van gedrag de leerling laat zien,
- frequentie van het vertoond gedrag van de leerling,
- de situatie waarin het onaanvaardbaar gedrag heeft plaatsgevonden.

6.1 Niveaus bij ongewenst gedrag in de klas

Niveaus bij incidenteel grensoverschrijdend gedrag in de klas	
Niveau 1 (Incident)	De leerkracht probeert het op te lossen in zijn/haar eigen klas (kind dient zich te houden aan groepsregels) mits het gedrag toelaatbaar is. De volgende principes zijn zinvol van het veel voorkomende ongewenst gedrag: - De eigen kracht van leerlingen benutten (is de leerling 'eigenaar' van de aanpak?) - De positieve invloed van leeftijdsgenoten aanwenden. - Positieve doelen formuleren; hoe willen we het hebben? - Nadruk op de relatie en interactie met de leerkracht. De groepsleerkracht neemt pedagogische maatregelen om het gedrag van de leerling te corrigeren. De pedagogische maatregelen vinden plaats in het groepslokaal of in de nabijheid van het groepslokaal. Hierbij moet gedacht worden aan de volgende maatregelen: • verbale of non-verbale individuele waarschuwing en daarbij bewust maken van ongewenst gedrag en het gewenste gedrag benoemen. • time-out in de klas. Je mag nog meedoen aan de les, maar je wordt afgeschermd van de prikkel. • de leerling is in het lokaal, je mag luisteren, maar niet meer actief deelnemen. • de leerling zit achter een kast, een schot of iets dergelijks. De leerling is niet meer te zien voor de groep. • Afkoelen in de klas/op de gang op een veilige plek, maximaal 10 minuten; • Kind incidenteel naar een collega brengen, de leerkracht zorgt voor een werkje (max. 15 min afgerond). Om een leerling de mogelijkheid te bieden zijn gedrag bij te stellen is het goed om bovenstaande fases te doorlopen. Afhankelijk van de ernst en de last van het gedrag kan de leerkracht er echter ook voor kiezen om enkele fases over te slaan. De time-out die plaatsvindt duurt naar gelang de leeftijd van het kind. Elk jaar staat voor een minuut.

	De leerkracht laat het conflict daarna tussen betrokkenen bespreken/oplossen. Hierbij kan gebruikt gemaakt worden van afspraken uit ons KiVa protocol en het 'oeps' formulier⁷. Bij verstoring van de les of respectloos handelen richting de leerkracht zal er een gesprek met de leerkracht plaatsvinden. De leerkracht bepaalt of hij de ouders informeert. Voor alle groepen geldt dat de leerlingen in de pauze niet alleen in de klas achter blijven voor een consequentie. Voor alle groepen geldt dat een probleem met een kind te allen tijde afgesloten wordt met een gesprekje.
Niveau 2 (Periodiek)	Wanneer het incidenteel ongewenste gedrag structureel lijkt te worden wordt de routekaart ongewenst gedrag⁸ met de leerling besproken en door de leerling getekend. Vult de leerkracht het ABC – formulier⁹ in en hangt deze in Parnassys. N.a.v. het ingevulde ABC-formulier wordt geanalyseerd wat de frequentie is van het ongewenste gedrag en of er bepaalde situaties zijn waarbij de leerling dit gedrag laat zien. Wat zijn de onderwijsbehoeften van deze leerling? De leerkracht nodigt de Intern begeleider uit om deze analyse te bespreken. Daarna volgt er een gesprek met de ouders en de leerkracht. De volgende stappen worden met ouders en leerling besproken. Deze stap geldt voor alle kinderen: - Wanneer het corrigeren volgens het afgesproken stappenplan binnen de groep niet toereikend is, wordt de leerling buiten de groep voor een time-out naar een ander leerkracht gebracht. De leerkracht bespreekt zelf met een collega leerkracht welke leerkracht de time-out voor betreffende leerling wordt. Hierbij hebben beide leerkrachten de verantwoordelijkheid er op te letten dat niet alle time-out leerlingen van alle groepen naar één leerkracht gaan. De time-out kan voor een afgesproken korte tijd gelden, maar ook als maatregel voor langere tijd (niet langer dan max. 30 minuten). De ouders worden geïnformeerd over het incident en de time-out die de leerling heeft gehad. - Als verwacht wordt dat de leerling zich fysiek of verbaal zal verzetten, dan worden er afspraken gemaakt dat de interne begeleider de leerling zal brengen naar een andere klas en halen na de afgesproken tijd. Als één van de interne begeleiders niet aanwezig is, dan neemt aan andere ambulante collega de taak over. - Als een leerling naar een andere leerkracht wordt gebracht (met zinnig werk en voor een afgesproken tijd) houdt die leerkracht zich niet bezig met het conflict. Het kind zit daar ter afkoeling. De leerkracht communiceert zakelijk en het kind voert het opgedragen werk uit. - De eigen leerkracht voert na schooltijd een gesprek met het kind en maakt een notitie in Parnassys. De leerkracht maakt een registratie in Parnassys aan de hand van een ABC – formulier. - Ten alle tijden moet het conflict met de leerling worden opgelost door de leerkracht die het conflict heeft met de leerling. - De intern begeleider (teamleider in de cc) wordt door de leerkracht op de hoogte gebracht van de time-out. Dit gebeurt door het versturen van een e-mail waarin meteen een aanvraag voor een afspraak wordt gemaakt.

⁷ Zie bijlage 5

⁸ Zie bijlage 6

⁹ Zie bijlage 7

	- Als het gedrag van de leerling hierna nog niet verbetert, dan wordt er een plan door de leerkracht samen met de intern begeleider opgesteld. De ouders worden uitgenodigd om dit te bespreken en te ondertekenen. Het verslag wordt in Parnassys gehangen.
Stap 3 (Structureel)	Wanneer het ongewenste gedrag ondanks het opgestelde plan terug blijft komen: - De leerling wordt nu onder de hoede van de interne begeleider geplaatst. De directeur en teamleider worden op de hoogte gesteld van de situatie. Als de betreffende interne begeleider niet aanwezig is neemt een andere ambulante collega het over. - De ouders worden zo spoedig mogelijk op school uitgenodigd door de interne begeleider, om: • het gedrag van hun kind te bespreken • hen te wijzen op hun verantwoordelijkheid als opvoeders • gezamenlijk te zoeken naar een pedagogische oplossing. - Er wordt een plan geschreven voor de leerling en doelen vastgelegd. In elke situatie zal er gezocht worden naar een oplossing waarbij het welzijn van de leerling, groep en leerkracht centraal staat. Het is daarbij van belang dat zowel de ouders als de school zich hierin kunnen vinden. Indien gewenst wordt het MT gevraagd voor hulp. - Alle gesprekken worden genoteerd in Parnassys door de groepsleerkracht. Het ongewenste gedrag van het kind wordt met behulp van het ABC – formulier geregistreerd in Parnassys. Stap 3 kan drie maal plaatsvinden voordat stap 4 in werking treedt. Dit betekent dat een leerling tot drie keer toe een gele kaart kan krijgen. Drie gele kaarten zijn één rode kaart. Een rode kaart betekent automatisch dat stap 4 in werking treedt. Dit in overleg met de directeur, teamleider, intern begeleider en leerkracht(en). In overleg kan ook afgeweken worden van het aantal gele kaarten die uitgedeeld kunnen worden. Dit is afhankelijk van leeftijd en ernst van het conflict.
Stap 4 (Structureel)	In het uiterste geval kan door de directeur worden besloten tot een grote time – out van de leerling voor de rest van de dag. Na een grote time – out vindt er altijd een gesprek plaats met het kind, de ouders en de intern begeleider en directeur, voordat de leerling teruggaat naar zijn/haar eigen klas. Tijdens dit gesprek wordt besproken: * het gedrag van de leerlingen * de stappen die reeds genomen zijn * de gevolgen van het gedrag in relatie tot de groep en de leerkracht * dat het dusdanig grensoverschrijdend gedrag is dat school het niet meer accepteert en de verdere stappen die school nu zal gaan zetten. Er wordt een plan geschreven voor de leerling en doelen vastgelegd. In elke situatie zal er gezocht worden naar een oplossing waarbij het welzijn van de leerling, groep en leerkracht centraal staat. Het gesprek wordt genoteerd in Parnassys door de leerkracht.
Stap 5 (Structureel)	De directeur bespreekt de situatie met het Bestuur, zodat wanneer de school over wil gaan tot schorsing de situatie bekend is bij het Bestuur. In het uiterste geval kan het bestuur overgaan tot schorsing van de leerling (voor de rest van de dag of voor een langere tijd). De directeur bespreekt deze situatie met het Bestuur. Bij ernstigere feiten kan dit uiteindelijk leiden tot verwijdering van een leerling. De schorsing of verwijdering verloopt volgens de afspraken van het samenwerkingsverband. Een schorsing betekent dat een leerling tijdelijk geen toegang heeft tot de school waar hij is ingeschreven. Wanneer overgegaan wordt tot schorsing wordt deze situatie ook besproken met de leerplichtambtenaar van deze regio. Bovendien wordt de inspectie geïnformeerd. De ouders kunnen bezwaar aantekenen tegen de schorsing bij het Bestuur.

	Na deze schorsing vindt er altijd een gesprek plaats met het kind, de ouders en een directielid voordat de leerling teruggaat naar zijn/haar eigen klas. Er wordt een plan geschreven voor de leerling en doelen vastgelegd. In elke situatie zal er gezocht worden naar een oplossing waarbij het welzijn van de leerling, groep en leerkracht centraal staat. Het is daarbij van belang dat zowel de ouders als de school zich hierin kunnen vinden. Indien gewenst wordt de pedagoog gevraagd voor hulp. Het gesprek wordt genoteerd in Parnassys door de leerkracht.
--	---

Uitleg bij niveau 5

Wanneer besluiten wij als school praktische stappen te ondernemen die kunnen leiden tot een schorsing?

Belangrijk om vooraf te vermelden is dat niveau 4 van dit protocol alleen wordt ingezet wanneer niveau 1, 2 en 3 niet afdoende blijken te werken. Het wordt dus ingezet als:

*Een leerling zich **herhaaldelijk** fysiek/verbaal agressief gedraagt naar één of verschillende medeleerling(en) die zich hierdoor onveilig voelen en deze leerling onvoldoende beschikt over de vaardigheden te stoppen met dit fysiek agressieve gedrag.

*Als een leerling **herhaaldelijk** medewerker(s) van onze school fysiek/verbaal agressief benadert en niet beschikt over de vaardigheden dit fysiek/verbale agressieve gedrag te kunnen stoppen.

7 Stappenplan Grensoverschrijdend gedrag

Dit stappenplan treedt in werking als het stappenplan 'ongewenst gedrag' is doorlopen of wanneer een leerling dusdanig gedrag laat zien dat het grensoverschrijdend is waardoor een onwerkbaar situatie ontstaat. Hieronder wordt verstaan:

- ernstig fysiek geweld gebruikt wordt naar anderen, verbale agressie, agressie naar goederen en voorwerpen, agressie naar zichzelf;
- niet meer geluisterd wordt naar degene die voor hem /haar verantwoordelijk is.
- het 'stappenplan bij het handelen bij conflictsituaties onderling' of 'stappenplan ongewenst gedrag' zijn doorlopen, maar hebben niet het gewenste resultaat geleverd.

Stap 1	- De leerkracht verwijdt de leerling uit het leslokaal en plaatst de leerling bij de intern begeleider of bij MT. - De leerkracht neemt telefonisch contact op met de ouders en verzoekt hen na schooltijd op school te komen om het onwerkbaar gedrag van de leerling te bespreken. - De leerkracht maakt afspraken, in samenspraak met de intern begeleider, met de leerling en ouders om het onwerkbaar gedrag voor de toekomst te voorkomen. Hierop wordt er een plan geschreven. - De leerkracht maakt in Parnassys een notitie van het incident en de gemaakte afspraken met de ouders. De ouders ondertekenen het verslag. - Leerling krijgt een gele kaart.
Stap 2	- Wanneer een leerling wederom onwerkbaar gedrag vertoont, wordt de leerling verwezen naar de directie. - De directeur meldt dit telefonisch aan de ouders met het verzoek per direct hun kind van school op te halen. - De leerkracht zorgt voor extra werk waar de leerling thuis aan kan werken. - De directie beslist over een time-out voor een komend dagdeel, maximaal verlengen naar één dag. - De directie bevestigt het incident, het onwerkbaar gedrag en de time-out maatregel aan de ouders en stelt de leerplichtambtenaar op de hoogte. - Deze bevestigingsbrief, met bindende afspraken die met de ouders zijn gemaakt wordt toegevoegd in Parnassys. - Leerling krijgt een tweede gele kaart.
Stap 3	- Bij een volgend incident wordt dezelfde werkwijze gevolgd zoals beschreven bij stap 2. - De twee gele kaarten worden een rode kaart. - De directie beslist voor een schorsing en stelt het bestuur, de inspectie en de leerplichtambtenaar op de hoogte. - Wanneer de leerling na schorsing wederom onwerkbaar gedrag toont, kan de directie het bevoegd gezag adviseren de leerling van school te verwijderen¹⁰. Wanneer overgegaan wordt tot verwijdering wordt deze situatie ook besproken met de leerplichtambtenaar van deze regio. Bovendien wordt de inspectie geïnformeerd. In het kader van passend onderwijs heeft het bestuur de taak binnen het samenwerkingsverband een andere plek voor het kind te vinden (zorgplicht). De ouders kunnen bezwaar aantekenen tegen de schorsing bij het Bestuur.

¹⁰ Zie hoofdstuk 3

Grote time-out, schorsing/verwijdering

De rol van de leiding van de school en het schoolbestuur

Het MT wordt geïnformeerd op het moment dat:

- De problematiek door de leerkracht niet meer alleen afgehandeld kan worden. Hulp van IB-er nodig is. De problematiek blijkt dermate ingewikkeld dat de leerkracht om hulp vraagt;
- Het ongewenste gedrag blijft.

Als het gedrag van een kind – na meerdere waarschuwingen en extra begeleiding vanuit school, zie voorgaande stappenplannen – niet verbetert, treedt het stappenplan in dat binnen het bestuur PIT voor alle scholen is vastgesteld en waarin de maatregelen schorsing en verwijdering zijn beschreven??

Schorsing en verwijdering van een leerling is niet iets waar een school op zit te wachten. We hopen dat deze maatregelen niet hoeven te worden genomen. Niemand voelt zich daar lekker bij. De leerling, ouders niet, maar ook de leerkrachten niet. Helaas kan het gedrag van een leerling zo problematisch zijn dat maatregelen noodzakelijk zijn. Het mag niet zover komen dat andere kinderen de school verlaten vanwege het gedrag van een bepaalde leerling, of dat een leerkracht ten einde raad roept: "Ik eruit of hij eruit".

In de wet wordt alleen gesproken over schorsing en verwijdering. Wij voegen daar een time-out aan toe. Ze volgen elkaar ook op in de volgorde time-out – schorsing – verwijdering. De drie maatregelen houden het volgende in:

Grote time-out

Een ernstig incident leidt tot een time-out met onmiddellijke ingang. De volgende voorwaarden gelden hierbij:

- In geval van een time-out wordt de leerling voor de rest van de dag de toegang tot de klas/school onttrokken.
- Tenzij redelijke gronden zich daartegen verzetten worden de ouders onmiddellijk van het incident en de time-out gemotiveerd op de hoogte gebracht. (Let hierbij op het aspect veiligheid. Met de ouders moet bijvoorbeeld overlegd worden waar het kind heen moet. Bij het niet kunnen bereiken van de ouders is verwijdering uit de klas en opvang elders nog een oplossing).
- De time-out maatregel kan maximaal met één dag worden verlengd. Daarna kan **het bestuur** besluiten de leerling voor een week te schorsen. In beide gevallen dient de school vooraf of, indien dat niet mogelijk is, zo spoedig mogelijk na het effectueren van de maatregel contact op te nemen met de ouder(s). De inspanningsverplichting van de school ten opzichte van de leerling blijft in stand, dit betekent dat de school maatregelen neemt om de opgelopen achterstand bij de leerling zoveel mogelijk te beperken (bijvoorbeeld huiswerk meegeven).
- De ouder(s) worden op school uitgenodigd voor een gesprek. Hierbij is de leerkracht, intern begeleider en de directie van de school aanwezig.
- Van het incident en het gesprek met de ouders wordt een verslag gemaakt. Dit verslag wordt door de ouders voor gezien getekend en in het leerlingendossier opgeslagen. (time-out is wettelijk geen strafmaatregel, maar een ordemaatregel van de school. Daarom is de aantekening van de time-out voor het dossier niet het belangrijkste, maar het verslag van het incident).
- De time-out maatregel wordt na toepassing schriftelijk gemeld aan het bestuur.

Schorsing

Schorsing is een tijdelijke ontzegging van de toegang tot de school. De leerling mag dan op school geen lessen volgen en voor de duur van de schorsing niet op school verschijnen. De duur van de schorsing is beperkt tot ten hoogste vijf schooldagen.

Schorsing is aan de orde wanneer de school bij ernstig wangedrag van een leerling of ouder(s) direct moet optreden en er tijd nodig is voor het zoeken naar een oplossing. Ernstig wangedrag kan bijvoorbeeld mishandeling zijn, diefstal, respectloos benaderen van een leerkracht of herhaald negeren van schoolregels.

In principe vindt schorsing pas plaats na overleg met de leerling, de ouder(s) en de groepsleerkracht, tenzij de ernst van de zaak de tijd die dit overleg met zich meebrengt, niet toelaat. In dat geval kan er zodra de procedure start, direct geschorst worden. De inspanningsverplichting van de school ten opzichte van de leerling blijft in stand, dit betekent dat de school maatregelen neemt om de opgelopen achterstand bij de leerling zoveel mogelijk te beperken (bijvoorbeeld huiswerk meegeven).

Schorsingsprocedure

- De schorsingsprocedure wordt in de (digitale) schoolgids beschreven.
- Een beslissing tot schorsing moet met de uiterste zorgvuldigheid worden genomen.
- De school schakelt zo spoedig mogelijk de leerplichtambtenaar in.
- De school kan zelf een leerling voor de duur van ten hoogste vijf schooldagen schorsen.
- Van de schorsingsbeslissing worden de ouder(s) meteen geïnformeerd.
- De ouder(s) ontvangen het schriftelijk schorsingsbesluit met opgave van redenen. Een afschrift van deze brief wordt in het dossier opgeborgen.
- Bij schorsing stelt de school het bevoegd gezag schriftelijk in kennis.
- Bij schorsing voor langer dan één schooldag stelt de school naast het bevoegd gezag, ook de Inspectie van het Onderwijs en afdeling Leerplicht van de gemeente schriftelijk met opgave van redenen in kennis.
- De school maakt afspraken met de leerling en de ouder(s) om herhaling van problemen te voorkomen.
- Gesprekken met ouder(s) en afspraken worden schriftelijk vastgelegd en in het persoonlijk dossier van de leerling opgeborgen. De ouder(s) tekenen het verslag voor gezien.
- De school moet zoveel mogelijk voorkomen dat een leerling achterstand oploopt, door bijvoorbeeld de leerling huiswerk te verschaffen.

Verwijdering

Verwijdering van een leerling is een zeer ingrijpende maatregel die slechts in het uiterste geval en vanzelfsprekend uiterst zorgvuldig moet worden genomen. Er moet sprake zijn van ernstig wangedrag van de leerling of van ouder(s). Het gaat om ernstige verstoring van de rust of de veiligheid op school zoals driftbuien of mishandeling. Of er is sprake van een onherstelbare verstoorde relatie tussen school en leerling of de ouder(s)/verzorger(s). In artikel 40 lid 5 en 6 en artikel 63 WPO staan de wettelijke kaders inzake verwijdering vermeld. De beslissing over verwijdering van leerlingen, dat wil zeggen een definitieve ontzegging van de toegang tot de school, berust bij het bevoegd gezag. Verwijdering van leerlingen is aan wettelijke voorschriften gebonden. De school moet daarbij maatregelen nemen om de nadelen voor de leerling gedurende die tijd zoveel mogelijk te beperken: op de school rust een inspanningsverplichting om voor de leerling het onderwijs te blijven verzorgen.

Het besluit tot een definitieve verwijdering van een leerling geschiedt nadat het bevoegd gezag de betrokken directie en leerkracht heeft gehoord en de ouder(s) van de leerling in de gelegenheid heeft gesteld om gehoord te worden. Het overleg strekt er mede toe, na te gaan op welke andere wijze de betrokken leerling onderwijs zal kunnen volgen. Hangende dit overleg kan de leerling worden geschorst, opgelegd door het bevoegd

gezag. Dit besluit wordt binnen twee weken medegedeeld aan directie en ouder(s).

Verzoek om herziening

Indien de ouder(s) bezwaar maken (binnen 6 weken) tegen het verwijderingsbesluit, dient het bevoegd gezag binnen vier weken na ontvangst van het bezwaarschrift te beslissen. Het bestuur kan de leerling, gedurende de behandeling van het verzoek om herziening van het besluit tot definitieve verwijdering van de school, de toegang tot de school ontfeggen.

Inspanningsverplichting

Het moment waarop het besluit van het bevoegd gezag tot definitieve verwijdering kenbaar gemaakt wordt aan de ouders, markeert tevens het begin van de periode van acht weken, waarin de school aantoonbaar een andere school of instelling probeert te vinden. In principe vindt definitieve verwijdering niet eerder plaats dan nadat de school ervoor heeft gezorgd dat een andere school of instelling bereid is de leerling toe te laten. Pas nadat de school aantoonbaar gedurende deze periode zonder succes heeft gezocht naar een zodanige school of instelling waarnaar kan worden verwezen, kan er pas tot definitieve verwijdering van de leerling worden overgegaan. De school pleegt hierbij overleg met de afdeling Leerplicht en de Inspectie van het Onderwijs.

Als redenen voor verwijdering kunnen worden aangevoerd:

- een voortdurend storend agressief gedrag van de leerling waardoor de voortgang van het onderwijs wordt verstoord en gegronde vrees is ontstaan voor de veiligheid van de medewerkers en/of de medeleerlingen;
- bedreiging of agressief gedrag van de ouder(s)/verzorger(s) van de leerling waarbij herhaling niet is uitgesloten en waardoor gegronde vrees is ontstaan voor de veiligheid van de medewerkers, de leerlingen of voor de ongestoorde voortgang van het onderwijs;
- de leerling een onevenredig groot deel van de schoolorganisatie vergt, waarbij niet of nauwelijks doelen worden bereikt;
- de school niet in staat is de leerling de pedagogische/didactische zorg te bieden die de leerling behoeft;
- wangedrag: het wangedrag dient afgezet te worden tegen de maatschappelijke normen en wat op betreffende school geaccepteerd gedrag is ([schoolgids](#)).

Aandachtspunten

- Definitieve verwijdering is een ingrijpende zaak, daarom moet hier uiterst zorgvuldig worden omgegaan.
- De school draagt zorg voor de schriftelijke verslaglegging van de problemen en de afspraken met leerling en ouder(s)/verzorger(s). De ouder(s)/verzorger(s) tekenen het verslag voor akkoord en dit wordt in het persoonlijk dossier van de leerling opgeborgen (goede rapportage verzorgen).
- De school schakelt zo spoedig mogelijk de leerplichtambtenaar in.
- De school dient een schriftelijk verzoek tot verwijdering omkleed met redenen in bij het bestuur. Een afschrift van deze brief wordt in het dossier opgeborgen.
- De school moet zoveel mogelijk voorkomen dat een leerling achterstand oploopt, door bijvoorbeeld de leerling huiswerk te verschaffen.
- Bij het besluit van definitieve verwijdering wordt afdeling Leerplicht van de gemeente en de Inspectie van het Onderwijs zo spoedig mogelijk schriftelijk met opgave van redenen in kennis gesteld.
- Tevens wordt in de brief waarin het besluit tot verwijdering is opgenomen de verweermogelijkheid van de ouder(s) bij het bevoegd gezag opgenomen.
- De verweermogelijkheid houdt in dat ouder(s)/verzorger(s) de mogelijkheid hebben om binnen 6 weken na dagtekening het bevoegd gezag schriftelijk om herziening van het besluit te verzoeken.
- Het bevoegd gezag neemt zo spoedig mogelijk, uiterlijk binnen vier weken na ontvangst, na overleg met de inspectie en desgewenst andere deskundigen, een besluit over een verzoek om herziening.

- Een leerling kan in principe pas worden uitgeschreven nadat de school een inschrijvingsbewijs van de nieuwe school heeft ontvangen. De 'leverende' school verzorgt rapportage in een vroeg stadium en draagt deze over aan de 'ontvangende school'.

Bijlagen

Bijlage 1: Stopmethode

Als je wilt dat een ander stopt met "iets" dat jij niet wilt, dan zeg je **Stop, hou op!!**
De ander moet direct stoppen! Dit houdt in: tot hier en niet verder. Het is dan ook overduidelijk wanneer iemand in overtreding is, dus door een stop heen gaat. Dit mag direct gemeld worden bij de leerkracht. De leerkracht roept de betrokkenen bij zich en laat de kinderen samen een win-win oplossing zoeken voor het conflict. Er wordt bewust niet naar de oorzaak gevraagd om welles-nietes situaties te voorkomen. Als de kinderen er niet samen uitkomen, maakt de leerkracht een afspraak om er op een later tijdstip, samen met de betrokkenen, op terug te komen.

Bijlage 2: stappenplan 'probleem oplossen'.

Begeleid het kind om zelfstandig de volgende stappen te gaan zetten.

1	Stap uit de situatie
2	Wat is het probleem?
3	Bedenk zo veel mogelijk verschillende oplossingen voor het probleem.
4	Kies de beste oplossing.
5	Voer de oplossing uit, bekijk het gevolg en evalueer het resultaat.
6	Elk probleem is een uitdaging om van te leren!

Schoolplein afspraken die helpen bij probleem oplossen op het plein:

Leerkrachten dragen op het schoolplein een KiVa hesje, zodat ze goed zichtbaar zijn en in geval van nood direct hulp gevraagd kan worden. De leerkracht kan er ook voor kiezen om een leerling het KiVa hesje te laten dragen en degene te laten zijn die kan helpen zoeken naar een oplossing.

Het plein is in verschillende gebieden onderverdeeld. Hieronder is te lezen welke afspraak voor welk gebied geldt:

- 1) Op het schoolplein wordt niet met rollend speelgoed (fiets, skateboard, skates, etc.) gespeeld.
- 2) In de voetbalkooi mogen we tegen de bal trappen. Op de rest van het plein mag alleen met een bal gegooid worden.
- 3) Voor de voetbalkooi, de schommel, twister en dambord is een rooster.
- 4) Op de schommel mogen niet meer dan drie kinderen.

Op het schoolplein spelen we zoveel mogelijk samen. Iedereen hoort erbij.

Bijlage 3: Routekaart pedagogisch handelen

Deze is als aparte bijlage te vinden op de data schijf in de map zorg.

Bijlage 4: Win-Win oplossing

Conflicten horen erbij en geven je de mogelijkheid om je verder te ontwikkelen.
Dit betekent dat wij de kinderen de kans geven om zelf hun conflicten op te lossen.
Daarbij neemt de leerkracht een neutrale positie in (niet veroordelend).
De oplossing van een conflict moet in redelijke mate tegemoet komen aan de wensen van de betrokkenen.
Als de oplossing voor beiden goed is, dan spreken we van een win - winoplossing.

Oeps!

Datum:.....

Ingevuld door:.....

Wat is er gebeurd?

.....
.....
.....
.....

Waarom gebeurt dat?

.....
.....
.....
.....

Wat deed de ander wat jij moeilijk vond?

.....
.....
.....

.....**Wat deed jij
wat de ander moeilijk vindt, denk je?**

.....
.....
.....
.....

Had je het kunnen voorkomen? Zo ja, hoe?

.....
.....
.....
.....

**Hoe zou de huidige situatie opgelost kunnen worden? (alleen sorry zeggen is
niet voldoende)**

.....
.....
.....
.....

Bijlage 6: Routekaart ongewenst gedrag
groep 4-8

1. Tijdelijke plaats buiten de klas (niveau 2)

In de klas wordt 1 keer gewaarschuwd bij grensoverschrijdend gedrag. Bij de 2^e waarschuwing moet de leerling zijn/haar werk bij een andere leerkracht maken. De dag wordt onderverdeeld in 3 blokken;

8.30 uur	-	10.00 uur
10.00 uur	-	12.00 uur
12.00 uur	-	14.00 uur

Per blok wordt er een nieuwe kans geboden.

2. Time-out plek

Wanneer er na een nieuwe kans weer grensoverschrijdend gedrag is, volgt een plaatsing op een time-outplek, deze plek is dan voor de rest van de dag. Om 14.00 uur moet de leerling zich melden in de klas en vindt er een gesprek plaats met de leerkracht. De leerkracht neemt contact op met de ouders om hen te informeren, dit gebeurt telefonisch. Er komt een aantekening in Parnassys.

3. Dag uit de klas

Na de tweede time-out, volgt een dag buiten de klas werken. Bij voorkeur in de MT kamer, indien dit niet mogelijk is, wordt een passende plek gezocht. Er is die week een gesprek met leerling, ouders, leerkracht, IB en directie. Het gedrag wat we zien is niet wenselijk, om schorsing te voorkomen maken we een persoonlijk plan met de leerling.

4. Schorsing (niveau 4)

Zien we een herhaling van bovenstaande 3 stappen, zonder verandering van gedrag, moeten we overgaan op het veiligheidsbeleid zoals opgesteld door PIT en gaan we over tot schorsing.

Plaats en datum:

Handtekening leerling:

Handtekening ouders:

Handtekening leerkracht:

Bijlage 7: ABC – formulier

ABC-model gedrag - handreiking

Het ABC schema is een hulpmiddel voor de leerkracht om probleemgedrag, de oorzaken van dat gedrag en de reacties op dat gedrag in beeld te brengen. Het ABC-model laat de samenhang zien tussen de factoren die aan gedrag vooraf gaan (antecedenten), het gedrag zelf (behaviour) en de factoren die het gedrag opvolgen (consequences).

Antecedent, Behaviour, Consequences

Een antecedent zet aan tot een bepaald gedrag, het is de aanleiding voor dit gedrag. De consequentie die op het gedrag volgt, zorgt voor versterking en instandhouding, of voor afzwakking van het gedrag. Een positieve consequentie zorgt voor versterking en instandhouding, een negatieve consequentie zorgt voor afzwakking.

Het is belangrijk dat we ons realiseren dat het erom gaat of het gedrag door het kind als positief of negatief ervaren wordt! Zo kan een preek of een straf ervaren worden als aandacht en daardoor voor het kind 'positief' zijn. Ook kan het gedrag van het kind tot gevolg hebben dat het een bepaalde activiteit, die hij vervelend vindt, kan vermijden.

Voorbeelden

Bijvoorbeeld: Samantha vindt het moeilijk om stil aan haar rekentaak te werken. Ze begint 'gekke' geluiden te maken. De klas moet erom lachen, ze krijgt een standje. Ze vindt het fijn dat de klas haar grappig vindt en dat de leerkracht aandacht aan haar besteedt. De antecedent (A) is de saaie rekentaak, het gedrag (B) is het 'gekke' geluiden maken en de consequentie (C) is aandacht. Een ander voorbeeld: Rik wil liever niet aan zijn opstel beginnen. Hij gooit het etui van zijn buurman op de grond en wordt de klas uitgestuurd. De antecedent (A) is het moeilijke begin van een opstel, het gedrag (B) is het vernielen van andermans eigendom en de consequentie (C) is dat Rik niet aan zijn opstel hoeft te schrijven!

Door op deze manier het gedrag te bekijken, te analyseren, wordt duidelijk waar we kunnen ingrijpen. We kunnen de antecedent aanpakken (Samantha na vijf sommen een kleine tekening laten maken of Rik de eerste twee zinnen van zijn opstel 'voorzeggen') of de consequentie (bij Samantha de 'gekke' geluiden negeren en stil werken belonen, Rik zonder commentaar het etui laten oprapen en hem belonen als hij aan zijn opstel is begonnen). Het gevolg is dat het gedrag zal veranderen.

Voor we starten met de aanpak van het gedrag is het zinvol om goed te observeren. Het moeilijke gedrag wordt in verschillende situaties objectief (zoals gezien door een camera) en in concrete gedragstermen genoteerd (B): spugen, schoppen en met de deuren slaan is een meer werkbare omschrijving dan agressief gedrag.

Het typisch gedrag wat er op volgt (C) en de uitlokkende factoren (A) geven een zicht op de leerprocessen die meespelen en het gedrag mogelijk in stand houden.

Een functie-analyse (volgens ABC-model) van het typische ongewenste gedrag kan inzicht geven in patronen die het negatieve (agressieve) gedrag in stand houden en/of uitlokken. In dit model wordt informatie verzameld over de relatie tussen antecedenten (A), het gedrag (B) en de consequenties (C).

ABC Schema

Datum:

Tijdstip	Antecedents	Behaviour	Consequents
8.30	Alle kinderen gaan zelfstandig aan de slag.	T. gaat naar de tussenruimte en begint daar een gesprek met klasgenoten.	Juf zegt er niets van, maar houdt in de gaten wat hij doet.
8.40	Juf zegt er niets van, maar houdt in de gaten wat hij doet.	T. blijft kinderen afleiden in de tussenruimte	Juf geeft aan dat de inloop voorbij is en iedereen naar zijn plaats moet gaan.

Datum:

Tijdstip	Antecedents	Behaviour	Consequents
	instructie	Rustig gedrag	Uitleg gemist

Bijlage 8: Functionele analyse

Stap 1 Vinden van het probleem.

Hulpvragen bij het vinden van het probleem:

- a) Wat doet hij dan?
- b) Waar doet hij dat?
- c) Wanneer doet hij dat?
- d) Wat gebeurt er dan?
- e) Wat vind jij daarvan?

Stap 2 Ethische verantwoording.

Waarom gedrag veranderen?

- a) Voor wie?
- b) Waarom?
- c) Is het te veranderen?

Stap 3 Doelgedrag formuleren.

Een klein stukje deelgedrag wordt zo SMART mogelijk in een doelstelling geformuleerd.

Stap 4 Het meten van het gedrag.

Via het kiezen van een meetmethode wordt het gedrag in kaart gebracht (basislijnobservatie)

Tellen, tijd meten, intervalobservatie, steekproef-, continue observatie

Stap 5 Het gedrag in kaart brengen d.m.v. de ABC-analyse.

Analyse van de stimuli die samenhangen met het probleemgedrag (B-behavior):
vooraangaand aan het gedrag (A-antecedenten) en erop volgend (C- consequenten).

Stap 6 Conclusies trekken.

Stap 7 Mogelijke aanpassingen.

Kunnen er aanpassingen in de situatie gerealiseerd worden waardoor het gedrag mogelijk al veranderd?

Stap 8 Een gesprek met de leerling voeren.

Zie thema 2: communicatie, en Krab (2002)

Stap 9 Een gedragsveranderingsplan maken.

Maak een gedetailleerd plan m.b.t. het doelgedrag en betrek hierbij:

- a) Inhoud / interventies
- b) Middelen
- c) Organisatie

Evaluatie